

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.10, maj 2017

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Else Riisager

Tilsyn ved

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Om Bruneborg-Slaget og et Riim i den Anledning”, “Kæmpevisen om Bruneborg-Slaget” og “Efter-Klangen [til Kæmpevisen om Bruneborg-slaget]”

ved Vibeke A. Pedersen

Indhold

- 1 Hvad er Bruneborg-slaget?
- 2 Det angelsaksiske digt
 - 2.1 Grundtvigs forlæg og baggrundsmateriale
 - 2.2 Digtets angelsaksiske form
- 3 Grundtvigs digteriske treklang
 - 3.1 “Om Bruneborg-Slaget og et Riim i den Anledning”
 - 3.2 “Kæmpevisen om Bruneborg-Slaget”
 - 3.3 “Efter-Klangen”
- 4 Offentliggørelsen
- 5 Placering i forfatterskabets angelsaksiske del
- 6 Anvendt litteratur

1 Hvad er Bruneborg-slaget?

Slaget ved Bruneborg – eller ved Brunanburh, som er det angelsaksiske navn, og som bruges i dag – er betegnelsen for en historisk begivenhed og et angelsaksisk digt herom. Digtet findes i fire versioner i forskellige manuskripter til *Den angelsaksiske*

krønike, alle fra 900- og 1000-tallet (Creed 2011, s. 295 f.). Der har også eksisteret en femte version, men den gik tabt ved branden i London i 1731. Digtet er kort, kun op til 73 verslinjer, afhængigt af forlæg.

Det står fast, at der i sensommeren eller efteråret 937 fandt et meget omfattende og afgørende slag sted i England. Digtet beretter om en storstilet national triumf for den engelske kong Athelstan og hans bror Edmund, der sejrede over deres modstandere, som bestod af en alliance af norrøne krigere og skotske gælere med Olaf Guthfrithson (i digtet kaldet Anlaf), Konstantin 2. mac Áeda af Skotland og Eógan eller Owain ap Dyfnwal, konge af Strathclyde i spidsen. Athelstans overraskende sejr kan vanskeligt undervurderes. Historikeren Michael Livingston hævder, at her tog det engelske rige sin egentlige begyndelse, og at det formodentlig var det mest betydningsfulde slag på de britiske øer (Livingston 2011, s. 22 f.). Tilsvarende mener historikeren Alfred P. Smyth, at det er det vigtigste enkeltstående slag i England før slaget ved Hastings i 1066 (Smyth 1979, s. 62).

Digtets kendsgerninger er bekræftet af andre kilder. I den oldislandske *Egil Skallagrimssons saga* optræder slaget med andre stednavne, og Anlaf, ikke Konstantin, som konge af Skotland. Den er interessant, fordi synsvinklen heri er islændingenes, ikke englændernes, selv om Egil kæmpede på Athelstans side i slaget. Sagaen rummer bl.a. en meget detaljeret beskrivelse af landskabet, hvor slaget foregik (se også Kelly 2011, s. 305-314).

Læs mere

En lang række latinske kilder skildrer eller omtaler slaget (Livingston (red.) 2011, tekst nr. 6-8, 11-14, 16-18, 20-22, 24, 26-27, 29-31, 33, 39, 41-43, 45-46, 48-51). Hertil kommer kilder på andre sprog, fx walisisk og anglonormannisk.

Mere problematisk er det at stedfæste, hvor slaget udkæmpedes. Flere lokaliteter har været foreslået. Det står under alle omstændigheder fast, at kampen fandt sted i det nordvestlige England. Et sted på Wirral-halvøen lige nord for Wales er for moderne forskning det bedste bud, der både tager hensyn til historie, lingvistik, logistik og folkemindevidenskab (Livingston 2011, s. 19). Også ældre kilder foreslår, at bynavnet Bromborough (på Wirral-halvøen) kan være en omskrivning af Brunanburh, som betyder Brunas borg (Livingston 2011, s. 19; Cavill 2011, s. 332). På Grundtvigs tid kan det have været udgiveren Edmund Gibsons opfattelse, der var den mest fremherskende. I sin udgave af *The Anglosaxon Chronicle* placerer han Brunanburh ved den skotske grænse nord for Northumbria i England (Gibson 1692, indklæbet kort).

2 Det angelsaksiske digt

2.1 Grundtvigs forlæg og baggrundsmateriale

Grundtvig har læst den angelsaksiske tekst i Jacob Langebeks *Scriptores Rerum Danicarum Medii Ævi* (da. Danmarks middelalderlige historieskrivere; 1773, bind 2,

s. 412-422). Langebek gengiver teksten halvvers for halvvers med sideløbende latinsk oversættelse og forklarende fodnoter af såvel tekstkritisk som indholdsmæssig art, fx af navnestof og sprogformer. Langebeks tekst svarer til den, som efter moderne, tekstkritisk nomenklatur kaldes A (Livingston (red.) 2011, s. 40-43, efter *Corpus Christi College, MS 173*, blad 26 recto - 27 recto). Langebek har optrykt såvel angelsaksisk tekst som latinsk oversættelse efter Edmund Gibsons *Chronicon Saxonicum* (da. Saksernes krønike; 1692). I modsætning til Gibsons er Langebeks tekst forsynet med en versopdeling, som dog ikke altid svarer til den moderne, tekstkritisk udgave. Langebeks overskrift, "Carmen Anglo-Saxonicum de praelio Brunanburgensi inter Danos & Anglos" (da. Et angelsaksisk digt om slaget ved Brunanburh mellem daner og angler), indholder tre ord, der i disse år var nøgleord for Grundtvig: digt, daner og angler.

I GV's kommentarer refereres der derfor som udgangspunkt til tekst A. Håndskriftet stammer fra o. 955 og er dermed det ældst kendte håndskrift med Brunanburh-teksten. Langebek har derudover optrykt en latinsk beretning om slaget fra Henry Saviles *Rerum Anglicarum scriptores* (da. Englændernes (eller anglernes) historieskrivere) fra 1596. Herfra har Langebek overtaget Henrik af Huntingdons version fra ca. 1133. Herudover henviser Langebek til Abraham Wheelockes udgave af *Anglo-Saxon Chronicle* (1643 og 1644), der ligeledes har en latinsk oversættelse (Langebek 1773, bind 2, s. 412). I diskussioner om tekstlæsninger inddrager Grundtvig yderligere et håndskrift, som han med Langebek benævner "*Cod. Cant.*", dvs. *Codex Cantuariensis*. Det fremgår hverken af Langebek eller Grundtvig, hvilket håndskrift, der sigtes til. Men ud fra en sammenligning af de tekstvarianter, Langebek anfører, ser det ud, som om det drejer sig om det håndskrift, der i moderne forskning omtales som B (Livingston (red.) 2011, s. 44-46). Det ser således ikke ud til at være den version F, som i dag går under betegnelsen *Canterbury Version*.

Læs mere

Det Cottonianske Bibliotek, der i dag hører under British Library, rummer fire håndskrifter, der gengiver hele digtet eller omtaler slaget:

Cotton Tiberius A vi, blad 31 recto - 32 recto (B-version)

Cotton Tiberius B i, blad 141 recto - 141 verso (C-version)

Cotton Tiberius B iv, blad 49 recto - 50 recto (D-version).

Cotton Domitian A viii, blad 58 recto (F-version; fragment), den såkaldte *Canterbury Version* er dobbeltsproget (latin og angelsaksisk) og dateres til omkring år 1100 (se Livingston (red.) 2011, s. 188).

Robert P. Creed mener i øvrigt, at B-versionen af teksten fra o. 1000 (Cotton Tiberius A vi) er den poetisk mest fuldendte, selv om dens stavemåder indimellem er lidt sløsedede (Creed 2011, s. 297). Universitetsbiblioteket i Oxford huser en E-version, *Peterborough Version*, Bodleian Library, MS Laud Misc. 636 fra o. 1121, der kun rummer en dato og syv ord (Creed 2011, s. 295 f.).

Som yderligere baggrundsmateriale supplerer Grundtvig med ordbogsopslag, hvor hans kilder været tresprogede, hvilket har lettet hans tilegnelse af sproget. Det drejer sig om Edward Lyes ordbog, *Dictionarium Saxonico et Gothico-Latinum* (da. Saksisk og gotisk-latinsk ordbog) fra 1772 og William Somners noget ældre *Dictionarium Saxonico-Latino-Anglicum* (da. Angelsaksisk-latin-engelsk ordbog) fra 1659.

2.2 Digtets angelsaksiske form

Det angelsaksiske digts form minder om den norrøne verseform drapa, et versemål, der brugtes til hyldestdigte til høvdinger eller konger. I hovedparten af såvel den angelsaksiske poesi som den norrøne består hver verslinje af fire trykstærke stavelser og et variabelt antal tryksvage. Versene kan deles op i to halvvers, der holdes sammen af bogstavrim. Det vil sige, at der skal være ord med samme begyndelsesbogstav i trykstærk stilling i hvert halvvers. Disse angelsaksiske allitterationer eller bogstavrim følger de traditionelle norrøne regler, og det samme gør halvversenes i øvrigt varierede rytme. Allitterationen knytter fx versets grammatiske subjekt sammen med en epitete til dette subjekt og hjælper digteren til at strukturere og huske digtet, når det fremsiges. Et eksempel kunne være vers 2, hvor bogstavrimet bæres af bogstavet b, hvor det om kong Athelstan hedder: “beorna beahgifa, / and his broþor eac” (da. ‘mændenes ringgiver / og hans broder også’). Allitterationen hænges op på det, der kaldes hovedstaven, og som holder rimet sammen, altså “beorna beahgifa, / and his **broþer** eac”.

Stilen er udpræget parataktisk, hvilket medfører, at tilhørerne ofte selv må slutte sig til tids- eller årsagssammenhænge. I tre-fire halvvers fremmanes et billede, så det står helt klart, næsten som hvis en film kun viste enkeltbillede på enkeltbillede. For en gennemgang af versemålet, se Creed 2011, s. 295-304.

3 Grundtvigs digteriske treklang

Med Grundtvigs tre tekster, “Om Bruneborg-Slaget og et Riim i den Anledning”, “Kæmpevisen om Bruneborg-Slaget” og “Efter-Klangen”, får læserne et unikt indblik i Grundtvigs arbejdsmetode: først gives en tekstnær, diskuterende prosaoversættelse, dernæst en fri gendigtning og endelig et metadigt, en efterklang – det sidste er blevet en genrebetegnelse hos Grundtvig (se Holm 2001, s. 15-23).

3.1 “Om Bruneborg-Slaget og et Riim i den Anledning”

Første tekst rummer ud over en indledning på otte sider en tæt kommenteret prosaoversættelse af det angelsaksiske forlæg. I kommentarerne diskuterer Grundtvig de forskellige læsemåder i Langebeks kilder og deres betydning for oversættelsen og forståelsen af digtet. Grundtvig anvender som nævnt versionen i *Scriptores Rerum Danicarum* (1773, bind 2, s. 412-422) som tekstgrundlag, men har flere rettelserforslag til teksten (se også Toldberg 1946, s. 124). Grundtvig inddrager desuden de to latinske versioner fra henholdsvis Henry of Huntingdons *Historia Anglorum* (da. Englændernes (eller anglernes) historie) i Henry Saviles udgave

Rerum Anglicarum scriptores (1596) og Abraham Wheelockes *Anglo-Saxon Chronicle* (da. Den angelsaksiske krønike; den udvidede udgave fra 1644) efter Langebek.

På den tid, hvor Grundtvig arbejdede med Brunanburh-teksterne, beskæftigede han sig også med andre angelsaksiske tekster, først og fremmest *Bjowulf* (Grundtvig 1820). Grundtvigs læsning af og rettelsesforlag til Langebek viser, hvordan han under arbejdet med disse oversættelser tilegner sig stadig mere viden om angelsaksisk sprog og prosodi. Langt de fleste af hans rettelsesforslag stemmer overens med læsningerne i Livingston.

3.2 “Kæmpevise om Bruneborg-Slaget”

Den næste tekst er en gendigtning i bunden form af det angelsaksiske digt om slaget ved Brunanburh. Her løsriver Grundtvig sig så meget fra forlægget, at han kan behandle emnet frit. Hans oversættelsesmæssige overvejelser i den første tekst har givet ham en prosaskitse, der fungerer som skelet for gendigtningen. Han vælger et tillempet, krydsrimet folkeviseversemål (kunstballade), som er forskelligt fra forlæggets stikiske opbygning, der som tidligere bemærket minder om det norrøne drapa. Dette valg udtrykker han direkte i overskriften, idet ‘kæmpevise’ var datidens betegnelse for folkevise.

Folkeviseversemålet giver Grundtvig mulighed for at bruge omkvæd, og ved at anvende arkaismer, der ligeledes har deres rod i folkevisernes formelstof, får han givet teksten en tilpas gammeldags tone, der understreger det historiske emne. Eksempler er “ædelig” for ædel, bl.a. i strofe 3, “saa mangan Svend” i strofe 6, “røden Val” i strofe 12 og omvendt ordstilling “Jarler syv og saa Konger fem” i strofe 13. Han strækker stilen til det yderste, og han kan ikke dy sig for ordspil, der nærmer sig brandere, som når han fx i strofe 10 skriver, at “Det voldte, som vel er at mærke, / Mangan Kæmpe lidt Hovedbrud”. Her er nemlig ikke tale om, at krigerne må tænke sig voldsomt om, men at deres hovedskaller bliver knust.

Formålet med de kæmpendes heltemod og slagets grusomhed: den udødelige ære, hamres ind i hovedet på læseren i de gentagne dobbeltlinjede omkvæd, samtidig med at slagets gang skrider frem.

Flemming Lundgreen-Nielsen har karakteriseret digtet således:

Digtets ånd, der forsvandt i den filologiske prosa, er indfanget ved digterens oplevelse af tekstens handling, som skildres [...] med sproglige greb hentet uden for kvadets litterære helhed. Det er, hvad Grundtvig forstår ved fordanskning (1980, s. 705).

Ved at vælge et sangbart metrum har Grundtvig også på en anden måde bragt digtet ud af fortiden og ind i samtiden. I stedet for en reciterende fremførelse — udført af skjalden selv — har Grundtvig gjort det muligt for en større eller mindre forsamling at synge teksten og ad den vej tilegne sig indholdet.

3.3 “Efter-Klangen”

Den sidste tekst er efterklangsdigtet, der rummer Grundtvigs refleksioner over de

digteriske processer og de tanker om historiens betydning, digtet har givet anledning til. Efterklangsdigtet begynder med et lille stikisk afsnit (22 verslinjer), hvorefter det slår over i et firlinjet versemål, der også er i folkevisestil og dermed minder om kæmpevisen, men uden dettes omkvæd. De to afdelinger repræsenterer således prosodisk henholdsvis den angelsaksiske skjald og Grundtvig. I det strofiske afsnit træder Grundtvig frem som et digter-jeg.

Grundtvig ser sig selv som en ny og nordisk skjald sammenlignet med den angelsaksiske, der havde forfattet det oprindelige digt. Den store forskel på Grundtvig og den angelsaksiske skjald ligger for Grundtvig ikke i det at være skjald, men i modtagelsen. Hvor den angelsaksiske skjald formentlig kunne regne med velvilje blandt publikum, må Grundtvig kæmpe mod sin samtid. Han benytter således lejligheden til en kritik af samtiden og dens manglende forståelse af fortidens værdier og betydning for nutiden. Grundtvig er sig også sin dobbelte inspiration bevidst: “Jeg gaaer ei blot til Bur og Sal, / Hvor Levende er inde, / Jeg gaaer til Høi og Kæmpe-Val, / Og seer hvad jeg kan finde” (strofe 7). Såvel kulturlandskab som mennesker kan bringe digterånden frem i ham. Nogle af samtidens personer betegner han som muldvarpe, formentlig en kritik af, at de kun interesserer sig for og forstår den materielle side af fortidens levn, der kan findes i mulden – og ikke den åndelige.

Digtets hovedmetafor er klokkestøberbilledet. Grundtvig ser sig selv som en klokkestøber, der graver forfædrenes ædle malm op for at støbe det til klokker, der kan slå og dermed vise ikke blot tiden som et ur, men også den historie, de stammer fra. “Kun i nutidens form lader fortiden sig høre [som] et smukt billede af en hermeneutisk cirkel, hvori forholdet til fortiden er så levende, at ny litteratur opstår” (Holm 2001, s. 57). De åndløse samtidige kan kun opfatte “Gienlyd”, dvs. efterligning af forfædrenes materielle levninger, og ikke “Efter-Klang”, genoplivelsen af forfædrenes ånd i en tidssvarende og levende form (strofe 30-31, 36 og 38-43; Lundgreen-Nielsen 1980, s. 706). Digtet munder ud i den erkendelse, at hans foregående digt, kæmpevisen, kun kan være et svagere ekko af det oprindelige: “Mit Kvad er kun en Efterklang, / Af Fædres Kæmpevisen” (strofe 44).

Flemming Lundgreen-Nielsen har set efterklangsdigtet som et poetisk modstykke til det selvforsvar, Grundtvig bragte i *Literatur-Tidendes Skudsmaal* (1816), hvor han forsvarede sin gendigtningsspraksis i forbindelse med sin oversættelse af Saxo og Snorre ([se indledning til denne tekst her](#)). Grundtvigs pointe er, at fordanskning ikke skal være en ord-til-ord og rytme-til-rytme-oversættelse af forlæggene, men at først i frigørelsen fra originalens form bringes fortiden frem i samtiden. Fortiden skal ikke efterlignes i en “Gienlyd”, men som efterklang genoplives “i en tidssvarende og levende form” (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 706).

4 Offentliggørelsen

De tre tekster blev trykt i rækkefølge i Grundtvigs eget tidsskrift, *Danne-Virke*, bind 2, første hæfte, s. 65-96. Hæftet udkom den 28. november 1816. I flere af de følgende hæfter af dette værk bringes yderligere prøver på og overvejelser om sine oversættelser fra angelsaksisk, [se “Om Bjovulfs Drape eller det af Hr. Etatsraad](#)

5 Placering i forfatterskabets angelsaksiske del

Bruneborg-teksterne falder naturligt ind i den række af angelsaksiske tekster, som Grundtvig omtalte eller oversatte og udgav i perioden 1815-1820 – både i *Nyeste Skilderie* og i hans eget *Danne-Virke* – og som kulminerede med hans fuldstændige oversættelse af *Bjowulf*-digtet i 1820. Blandt meget andet rummede denne oversættelse et optryk med tilhørende gendigtning af et andet angelsaksisk digt om en nådesløs kamp, kampen om Finnsborg fra det såkaldte *Finnsborgfragment* (Grundtvig 1820, s. XL-XLV).

Tid	Værk
juli-august 1815	Grundtvig reagerer på både Thorkelins værk, <i>De Danorum Rebus Gestis Secul. III & IV. Poëma Danicum Dialecto Anglosaxonica. Ex Bibliotheca Cottoniana Musaei Britannici</i> (1815), og en anmeldelse heraf i artiklen "Et Par Ord om det nys udkomne angelsaksiske Digt" i <i>Nyeste Skilderie</i> nr. 60, 63, 64, 65 og 66.
september 1815	Grundtvig fortsætter striden med såvel Thorkelin som den anonyme anmelder med "Nok et Par Ord om Bjovulfs Drape" i <i>Nyeste Skilderie</i> , nr. 70, 71 og 72.
november 1816	"Om Bruneborg-Slaget og et Riim i den Anledning", "Kæmpevisen om Bruneborg-Slaget" og "Efter-Klangen" trykkes i <i>Danne-Virke</i> , bind 2, s. 65-96.
april 1817	"Om Bjovulfs Drape eller det af Hr. Etatsraad Thorkelin 1815 udgivne angelsachsiske Digt" trykkes i <i>Danne-Virke</i> , bind 2, s. 207-289.
november 1818	"Stykker af Skjoldung-Kvadet eller Bjovulfs Minde", dvs. digtene "Hjerte-Borgen", "Grændels Uvæsen" og "Bjovulf og Strand-Ridderen", alle fra <i>Bjovulf</i> -teksten, bringes i <i>Danne-Virke</i> , bind 4, s. 234-262.
august 1820	Den fuldstændige og tekstkritisk bevidst udførte gendigtning, <i>Bjovulfs Drape. Et Gothisk Helte-Digt fra forrige Aar-Tusinde af Angel-Saxisk paa Danske Riim</i> , udkommer.

6 Anvendt litteratur

- Cavill, Paul (2011) "The Place-Name Debate" i *The Battle of Brunanburh. A Casebook*, udg. Michael Livingston, s. 327-349. Liverpool.
- Creed, Robert P. (2011) "The Battle of Brunanburh as a Poem" i *The Battle of Brunanburh. A Casebook*, udg. Michael Livingston, s. 295-304. Liverpool.
- Gibson, Edmund (1692) *Chronicon Saxonicum, seu Annales rerum in Anglia præcipue gestarum, a Christo nato ad annum usque MCLIV. deducti, ac jam demum latinitate donati : cum Indice rerum chronologico*

: *accedunt Regulæ ad investigandas nominum locorum origines, et Nominum locorum ac virorum in chronico memoratum explicatio.* Oxford.

- Grundtvig, N.F.S. (1815a) "Et Par Ord om det nys udkomne angelsaxiske Digt" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 60, 29. juli, sp. 945-952, nr. 63, 8. august, sp. 998-1002, nr. 64, 12. august, sp. 1009-1015, nr. 65, 15. august, sp. 1025-1030, nr. 66, 19. august, sp. 1045-1047. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815b) "Nok et Par Ord om Bjovulfs Drape" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 70, 2. september, sp. 1105-1109, nr. 71, 5. september, sp. 1121-1125, nr. 72, 9. september, sp. 1139-1145. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1816) *Literatur-Tidendes Skudsmaal i Henseende til Prøverne af Saxo og Snorro*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1817) "Om Bjovulfs Drape eller det af Hr. Etatsraad Thorkelin 1815 udgivne angelsachsiske Digt" i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, 2, s. 207-289. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1818) "Stykker af Skjoldung-Kvadet eller Bjovulfs Minde" i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, bind 4, s. 234-262. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1820) *Bjovulfs Drape. Et Gothisk Helte-Digt fra forrige Aar-Tusinde af Angel-Saxisk paa Danske Riim*. København.
- Hickeys, George udg. (1705) *Antiquæ Literaturæ Septentrionalis [...] Alter continet Humfredi Wanleii Librorum Vett. Septentrionalium*, bind 1-2. Oxford.
- Holm, Anders (2001) *Historie og efterklang. En studie i N.F.S. Grundtvigs tidsskrift Danne-Virke*. Odense.
- Huntingdon, Henry (1596) *Historia Anglorum*. London.
- Kelly, A. Keith (2011) "Truth and a Good Story: Egil's Saga and Brunanburh" i Livingston red. *The Battle of Brunanburh. A Casebook*, s. 305-314. Liverpool.
- Langebek, Jacob udg. (1772-1878) *Scriptores Rerum Danicarum Medii Ævi, partim hactenus inediti, partim emendatius editi, quos collegit, adornavit, et publici juris fecit*, bind 1-9. København.
- Livingston, Michael udg. (2011) *The Battle of Brunanburh. A Casebook*. Liverpool.
- Livingston, Michael (2011) "The Roads to Brunanburh", i *The Battle of Brunanburh. A Casebook*, udg. Michael Livingston, s. 1-26. Liverpool.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København.

- Lye, Edward (1772) *Dictionarium Saxonico et Gothico-Latinum*. London.
- Pinkerton, John (1789) *An Enquiry into the History of Scotland, preceding the Reign of Malcolm III. or the Year 1056 including the authentic History of that Period*. London.
- Savile, Henry udg. (1596) *Rerum Anglicarum scriptores post Bedam praecipui, ex vetustissimis codicibus manuscriptis nunc primum in lucem editi*. London.
- Smyth, Alfred P. (1975) *Scandinavian York and Dublin. The history and archaeology of two related Viking kingdoms*. Dublin.
- Somner, William (1659) *Dictionarium Saxonico-Latino-Anglicum*. Oxford.
- Thorkelin, Grímur Jónsson udg. (1815) *De Danorum Rebus Gestis Secul. III & IV. Poëma Danicum Dialecto Anglosaxonica. Ex Bibliotheca Cottoniana Musaei Britannici*. København.
- Toldberg, Helge (1946) *Grundtvig som Filolog*. København.
- Wheelocke, Abraham udg. (1644) *Anglo-Saxon Chronicle*. Cambridge [1643].